

TER ADVISERING

Aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat

Directoraat-generaal
Bedrijfsleven & Innovatie
Directie Ondernemerschap

Auteur

Datum
5 februari 2024

Kenmerk
DGBI-O / 45332852

Kopie aan

Bijlage(n)
2

nota

Beantwoording Kamervragen over het vestigings- en ondernemingsklimaat

Parafenroute

[Redacted signature area]

Aanleiding

Op 23 januari 2024 zijn er door de leden Tjeerd de Groot en Sneller (beiden D66) vragen gesteld aan de minister van Economische Zaken en Klimaat over het bericht *Werkgevers: bedrijven verplaatsen nieuwe investeringen naar het buitenland*.¹

Advies

Akkoord te gaan met verzending van beantwoording van bijgaande Kamervragen.

Kernpunten

- De belangrijkste vragen gaan over:
  - De zorgen van werkgeversorganisaties over het ondernemingsklimaat in Nederland: u geeft aan dat u bekend bent met deze zorgen.
  - Dat onduidelijk overheidsbeleid, bijvoorbeeld door wisseling van regelgeving en incidentele investeringen, onzekerheid brengt voor ondernemers: u geeft aan dat voorspelbaar beleid vraagt om zorgvuldigheid en de juiste maatvoering, door zowel kabinet als de Kamer.
  - De verslechtering van het ondernemingsklimaat door onzekerheid omtrent de stikstofproblematiek: u geeft aan welke maatregelen het kabinet daarom neemt/heeft genomen en zegt een onderzoek toe.
  - De nadelige (economische) effecten van het korten op het Nationaal Groeifonds en het snijden in andere huidige investeringen ter bevordering van verduurzaming en innovatie, en de gevolgen van de achterlopende uitgaven aan onderzoek en ontwikkeling (R&D): u geeft aan dat het kabinet de ambitie heeft om de uitgaven voor R&D te laten stijgen naar 3% van het bbp, en via het Nationaal Groeifonds € 20 miljard beschikbaar

Ontvangen BBR

¹ Kamerstuk 2024 Z00860, Vragen van de leden Tjeerd de Groot en Sneller (beiden D66) aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat over het bericht *Werkgevers: bedrijven verplaatsen nieuwe investeringen naar het buitenland* (ingezonden 23 januari 2024).

heeft gesteld om te investeren in het duurzaam verdienvermogen van Nederland.

Kenmerk
DGBI-O / documentId

Toelichting

In de beantwoording geeft u aan:

- Bekend te zijn met de zorgen van werkgeversorganisaties over het ondernemingsklimaat en hier regelmatig met hen over te spreken.
- Bewust te zijn van het feit dat stabiel overheidsbeleid van essentieel belang is voor ondernemers en dat het kabinet het belang van stabiel beleid en goed werkende fiscale regelingen blijft benadrukken.
- Een onderzoek toe te zeggen om de belangrijkste economische gevolgen van de stikstofproblematiek objectief in kaart te brengen.
- Dat het kabinet met een uitgebreide reactie op het rapport 'Gematigde Groei' van de Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050 zal komen, en daarin in zal gaan op het vraagstuk van arbeidsmigratie en de mogelijkheden.
- Samen met de minister van OCW te zullen bezien hoe de instroom van buitenlandse studenten beter te beheersen en de positie van het Nederlands als onderwijstaal te behouden en versterken, en tegelijkertijd technisch en ICT talent aan Nederland te blijven binden.
- Dat het nieuwe kabinet zich zal buigen over verdere beleidvorming op het gebied van het vestigings- en ondernemingsklimaat.

Het commissiedebat Verdienvermogen van Nederland is verplaatst naar 14 februari. U zal de vragen conform verzoek voor het commissiedebat beantwoorden.

Bijlagen

- Artikel NOS Nieuws
- Kamerbrief beantwoording Kamervragen

Artikel NOS Nieuws

Maandag 22 januari, 06:00

Kenmerk
DGBI-O / documentId

Werkgevers: bedrijven verplaatsen nieuwe investeringen naar het buitenland

Werkgeversorganisaties maken zich zorgen over het ondernemingsklimaat in Nederland. Door onduidelijk overheidsbeleid, bijvoorbeeld over vergunningen, kiezen bedrijven ervoor om nieuwe investeringen te doen in het buitenland in plaats van in Nederland. Daarvoor waarschuwen VNO-NCW en MKB-Nederland in een brief aan de Tweede Kamer, waar deze week over het onderwerp gedebatteerd wordt.

"Investeringen zijn de motor van de economie. Daar betalen we uiteindelijk onze agenten, verpleegkundigen en leraren mee", zegt Ingrid Thijssen, voorzitter van VNO-NCW. "We zien dat die motor stilvalt."

Volgens de werkgeversorganisaties worden er te vaak nieuwe regels bedacht, regels veranderd of teruggedraaid. "Je moet je voorstellen dat als je een investering doet als ondernemer, bijvoorbeeld in een nieuwe fabriek, je een financieel risico neemt", zegt Thijssen. "Je investeert eigen geld of je leent dat van de bank. Dan wil je zekerheid hebben over de regels die voor jou gelden. En dat geldt ook voor de belastingen."

Onlangs liet onderzoek, in opdracht van het ministerie van Economische Zaken, zien dat het bedrijfsleven aanhikt tegen een aantal zaken. Zo ervaren bedrijven onvoldoende beschikbare ruimte en elektrische netcapaciteit. Ook ontbreekt het volgens hen aan goed opgeleid talent en huisvesting voor die talenten. Ondernemers geven aan dat ze hierdoor terughoudend zijn met investeren.

Doorgroei stopt

De zorgen over het vestigingsklimaat en de investeringen zijn niet nieuw. Tijdens de vorige kabinetsformatie in 2021 sloten 120 gemeenten, universiteiten, hoogleraren en gedeputeerden zich al aan bij een manifest van de werkgevers hierover. Sindsdien zijn de zorgen over investeringen alleen maar groter geworden, zegt VNO-NCW. "Inmiddels gaan er meer investeringen Nederland uit dan erin komen. Uitbreiden en vervangen gebeurt steeds vaker in het buitenland."

Daarnaast zien de werkgeversorganisaties dat de doorgroei van bedrijven in Nederland stopt. "De afgelopen tien jaar zijn er meer bedrijven gekrompen dan gegroeid." Daarbij is gekeken naar aantallen werknemers binnen het mkb en grotere bedrijven.

Instabiele overheid

Ook ondernemers zelf kijken niet meer zo positief naar Nederland. Uit een peiling van de werkgeversorganisaties komt naar voren dat 60 procent van de ondernemers vindt dat het ondernemersklimaat de afgelopen jaren is verslechterd. Driekwart van de ondernemers vindt het Nederlandse overheidsbeleid instabiel.

Hierdoor ontstaat onzekerheid voor bedrijven. Bijvoorbeeld over het wel of niet krijgen van vergunningen en onvoldoende ruimte op het stroomnet. Daarnaast willen de bedrijven dat de overheid zich blijft houden aan internationale afspraken en dat de arbeidsmigratie niet beperkt wordt.

"Wij vinden ook dat er meer greep moet zijn op migratie. Maar het is ook belangrijk dat Nederland openblijft voor kenniswerkers en voor arbeidskrachten die werken in krappe sectoren als de zorg en techniek."

Ondanks deze waarschuwingen staat Nederland nog altijd hoog op de meeste internationale ranglijsten over vestigingsklimaat. Die kijken alleen terug in de tijd en niet vooruit, waarschuwen de werkgeversorganisaties.